

Aan:

Gemeente Baarn, Bunnik, De Bilt, Houten, Leusden, Lopik, Montfoort,
Nieuwegein, Oudewater, Soest, Stichtse Vecht,
Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Wijk bij Duurstede, Woerden,
IJsselstein en Zeist

Betreft: Geopolitieke ontwikkelingen en Gazprom leveringsovereenkomsten aardgas

Onze Referentie: Contractbeheer Utrechtse gemeenten

Datum: 24-02-2022

Gezamenlijk contractbeheer energie Utrechtse gemeenten

De gemeenten Baarn, De Bilt, Bunnik, Houten, Leusden, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Soest, Stichtse Vecht, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Wijk bij Duurstede, Woerden, IJsselstein en Zeist kopen gezamenlijk duurzame energie in.

Adviseur Source4Energy biedt ondersteuning bij de gezamenlijke inkoopactiviteiten, bij het uitvoering geven aan de samenwerking en aan het contractbeheer met betrekking tot de overeenkomsten voor energielevering, netbeheer en meetbedrijf.

Achtergrond

De vigerende leveringsovereenkomsten met Eneco voor elektriciteit en met Gazprom (GM&T) voor aardgas eindigen op 31 december 2022. Een nieuwe inkoopprocedure voor de periode vanaf 1 januari 2023 wordt voorbereid.

Na de nieuwe grootschalige inval door Rusland in de Oekraïne op 24 februari rijzen vragen vanuit de deelnemers over de mogelijkheden om:

- i) de leveringsovereenkomsten met Gazprom vroegtijdig te beëindigen
- ii) de deelname door Gazprom in het nieuwe inkooptraject te voorkomen

Doel van deze notitie

Met deze notitie worden de participerende gemeenten geïnformeerd over de mogelijkheden en de gevolgen van het eenzijdig vroegtijdig beëindigen van de leveringsovereenkomsten met Gazprom, over de risico's van vroegtijdige beëindiging door Gazprom en over de mogelijkheden Gazprom uit te sluiten van deelname aan de nieuwe aanbesteding duurzame energie.

Eenzijdig opzeggen van de leveringsovereenkomst Gazprom

Binnen meerdere gemeenten zijn raadvragen gemeld over opzegging van de leveringsovereenkomst aardgas. Belangrijk motivatie daarbij is om niet meer bij te dragen aan het spekken van de oorlogskas van de Russische president en niet meer bij te dragen aan de afzet van Russisch gas in Europa.

Juridisch kader

Gazprom Marketing & Trading (GM&T) Ltd. is gevestigd in London waar het haar handel op de Europese groothandelsmarkten heeft georganiseerd, waaronder de handel in Nederlandse goederentermijncontracten (futures) genoteerd aan de (Britse) ICE-ENDEX TTF beurs.

Voor haar verkoop van gas in Nederland is een verkoopkantoor van GM&T in Den Bosch gevestigd. GM&T heeft alle nodige licenties om als gasleverancier in Nederland te kunnen opereren en voldeed daarmee aan de geschiktheidstesten ten tijde van de laatste Europese aanbesteding die ze wonnen in 2018. Op grond van de feedback uit de markt heeft het een redelijke tot goede reputatie ten aanzien van leveren, mutatiebeheer, facturatie en overige dienstverlening. Er zijn dan ook geen bekende tekortkomingen die zouden kunnen worden aangegrepen om Gazprom in gebreke te stellen en op grond daarvan de overeenkomst te beëindigen. Eenzijdige beëindiging lijkt ons daarmee binnen de huidige wet- en regelgeving juridisch niet mogelijk en zou in principe tot schadeclaims kunnen leiden.

Commerciële afwegingen

Onder de lopende leveringsovereenkomst werden de tarieven vastgelegd voor de gemeenten nadat de leverancier was geselecteerd. Dit op strategische momenten om kostenstijgingen te beperken en prijsbeweeglijkheid verder te benutten. Neerwaartse correcties konden worden benut om lagere tarieven te realiseren (enigszins vergelijkbaar met het vastleggen van de hypotheekrente onder een lopende variabele rente hypotheek bij een lage rentestand).

Zo zijn in Coronajaar 2020 op zeer lage prijsniveaus de tarieven vastgelegd voor de gasleveringen in kalenderjaren 2021 en 2022.

Op dit moment loopt door de geopolitieke spanningen, een relatief lange winter en het aantrekken van de economie na de Coronacrisis het gasaanbod achter op de gasvraag. De gasreserves in Nederland en Europa blijven daardoor ver achter bij de gangbare niveaus. In lijn daarmee zijn de groothandelsprijzen flink opgelopen met circa 35 ct/m³ ten opzichte van de prijs ten tijde dat het tarief werd vastgelegd in 2020. Daar is gisteren nog eens 10 ct/m³ bijgekomen na de Russische aanval op de Oekraïne.

Dit betekent dat de volgende commerciële gevolgen zouden ontstaan bij vroegtijdige beëindiging van de gasleveringsovereenkomsten:

1/ De gemeenten dienen een nieuwe overeenkomst aan te gaan waarvoor een Europese aanbesteding nodig zou zijn tenzij onder een noodmaatregel hier een uitzondering voor zou kunnen worden gemaakt. De doorlooptijd hier nodig zal minimaal enige weken tot enige maanden zijn. Een nieuwe overeenkomst zal daarbij naar verwachting alleen met een variabele gasprijs beschikbaar zijn.

2/ Zelfs als zou binnen dagen een nieuwe leveringsovereenkomst kunnen worden gesloten, dan zou de prijs daarin de huidige markt weerspiegelen. De gasprijzen zouden naar verwachting circa 40 tot 60 ct/m³ hoger worden dan in de lopende overeenkomsten. Dit komt voor het resterend volume te leveren in 2022 aan de deelnemende gemeenten neer op circa 1,2 tot 1,8 M€.

3/ Gazprom zou het niet aan de gemeenten geleverde gas dat zij voor de beoogde gasleveringen in 2020 zeer goedkoop inkochten nu tegen hoge prijzen op de groothandelsmarkt kunnen terugverkoopen. Als het beoogde doel is om te voorkomen dat uit geleverd gas de oorlogskas van Rusland wordt gespekt, dan is het juist verstandig de overeenkomsten niet te beëindigen. De marge die door Gazprom verdiend wordt op de leveringen is marginaal ten opzichte van de winst die bij Gazprom ontstaat door het teruggeven van laag ingekochte gasvolumes.

Traceerbaarheid van gasleveringen

Het Russische gas wordt door Gazprom in Europa veelal in bilaterale overeenkomsten verkocht aan gasleveranciers in verschillende Europese landen. Al deze spelers handelen weer in gas aan groothandelsmarkten. De groothandelsmarkt voor gas in Nederland verloopt aan de ICE-ENDEX TTF.

Zo beland Russisch gas via handel aan de beurs bij veel van de Nederlandse gasleveranciers.

Omdat bij de handel de beurs als tegenpartij voor transacties optreedt kent dit gas geen "origine" zoals iemand ook niet weet waar een aandeel vandaan komt dat op de AEX wordt gekocht.

Het stoppen van de marketing activiteiten in Nederland door GM&T zal dan ook maar een beperkt volume van het in Nederland geleverde Russisch gas wegnemen. Analisten schatten in dat alle gasleveranciers circa 15% Russisch gas in hun inkoop portfolio's hebben.

Risico van eenzijdig opzeggen van leveringsovereenkomst door GM&T

Ook GM&T zou kunnen overwegen eenzijdig de gasleveringsovereenkomst op te zeggen. In dat geval zou het Utrechts consortium Gazprom in principe in gebreke kunnen stellen en schade kunnen gaan verhalen. Commercieel is dit meer een risico dan een kans voor de gemeenten gezien de kosten van vervangende gasleveringen. We achten dit scenario overigens niet erg aannemelijk tenzij door Nederlandse of EU maatregelen het opereren door GM&T in Nederland (zie ook hieronder) zou worden geblokkeerd.

Gazprom uitsluiten bij nieuwe aanbestedingen

Om tegemoet te komen aan de wens Gazprom buiten de dit jaar te organiseren nieuwe aanbesteding te houden kan gedacht worden aan:

- overheidsingrijpen dat het GM&T onmogelijk maakt aan de huidige geschiktheidseisen en uitsluitingsgronden te voldoen
- overheidsmaatregelen dat tot nieuwe uitsluitingsgronden leidt
- vrijwillig afzien van deelname door Gazprom

Overheidsmaatregelen leidend tot niet kunnen functioneren

Door Europese of Brits ingrijpen als onderdeel van de boycot van Rusland zou Gazprom haar notering aan de in GB gevestigde gasbeurs ICE-ENDEX kunnen worden ontnomen. Daarmee zou het geen toegang meer hebben tot de markt en Gazprom zou haar mogelijkheid verliezen om volumes voor levering in de Nederlandse markt te verhandelen. Onder de gebruikelijke leveringsovereenkomsten van Russisch gas aan Europese afnemers (gasspotprijzen en/of olie gerelateerde prijzen) heeft GM&T dan onvoldoende flexibiliteit om vaste prijzen te kunnen leveren. Voor dat "hedgen" is in Nederland juist de toegang tot de ICE-ENDEX TTF markt van belang.

Ook zou GM&T de zogenaamde "shipper" licentie in het Nederlandse gasnetwerk GTS kunnen worden ontnomen. Daarmee kunnen zij niet meer gas transporteren over het Nederlandse gasnet en wordt de toegang tot (een deel van) de aansluitingen van haar afnemers ontnomen (leveren op gasaansluitingen van klanten).

In dit rijtje past ook het eventueel schrappen van de ACM vergunning tot leveren aan kleinverbruik aansluitingen. Voor kleinverbruik gas (gasmeter tot G25) dient een gasleverancier over een vergunning van de ACM te beschikken.

Overheidsmaatregelen leidend tot uitbreiden van de uitsluitingsgronden

Nieuwe uitsluitingsgronden met bijvoorbeeld een relatie naar destabiliserende activiteit door de uiteindelijke belanghebbende in het gasbedrijf (UBO) of soortgelijke criteria zouden in Europa kunnen helpen Gazprom's aanwezigheid diep in de EU markt niet meer toe te staan.

Vrijwillig afzien van deelname

Mogelijk ziet GM&T zelf in het huidige klimaat en vanwege het risico op het hierboven genoemde overheidsingrijpen vrijwillig af van deelname aan EU aanbestedingen.

Dit lijkt wellicht een exotisch scenario maar is ons inziens niet onwaarschijnlijk.

Al met al zal echter veel afhangen van overheidsingrijpen.

Zonder dat kan GM&T als Britse speler die op de Nederlandse markt opereert, voldoet aan de huidige geschiktheidseisen en waarop geen van de huidige uitsluitingsgronden van toepassing is moeilijk de toegang tot een tender ontzegd worden.

Marten Turksema

25 februari 2022

Source4Energy